

Høstberberis *Berberis thunbergii*

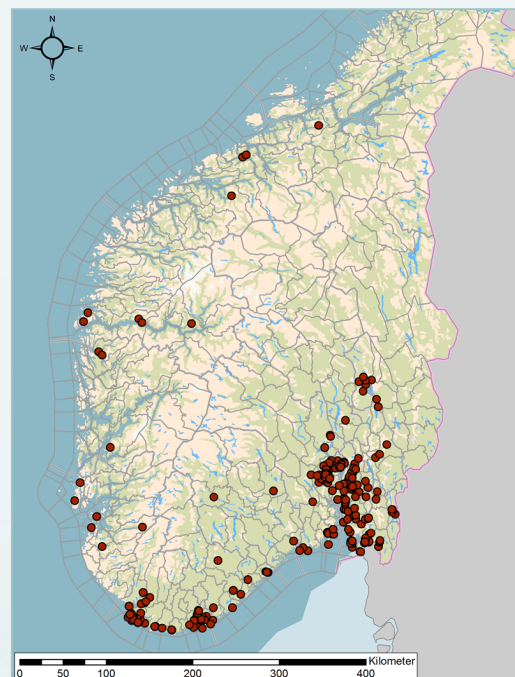
Fremmed art

Høstberberis har tidligere erstattet berberis i hager fordi sistnevnte er mellomvert for en rustsopp som angriper kornslag. Høstberberis har hatt en rask spredning siden 1980, og den kan danne tette kratt som fortrenger hjemlige arter og endrer vegetasjonens sammensetning.

Status

Risikovurdering 2012: Svært høy risiko (SE)

Utbredelseskart som viser ville forekomster av høstberberis basert på herbariedata og ikke-belagte observasjonsdata (krysslister, artsobservasjoner o.a.).

Kjennetegn

Høstberberis tilhører berberisfamilien Berberidaceae. Den er, i likhet med de to andre artene i slekten i Norge, en tornet busk med enkle og skruestilte blad. Alle de tre *Berberis*-artene vi har i landet er innført, men (vanlig) berberis *Berberis vulgaris* er forvillet for så lenge siden at den ikke regnes som en fremmed art.

Bladene hos høstberberis er helrandete, mens de hos berberis er kvasstannete med mange tenner. Hos perleberberis er bladene fåtannete. Tornene, som sitter nedenfor hvert bladfeste, er vanligvis uflikete hos høstberberis, mens de er treflikete hos de to andre artene. Høstberberis (og perleberberis) har mye mindre blad enn berberis: 1–3 cm versus 2,5–6 cm.

Blomsterstanden hos høstberberis er et fåblomstret knippe, mens blomstene hos de to andre artene er en mangeblomstret klase (berberis) eller topp (perleberberis). Frukten i *Berberis*-slekten er bær. Bærene er røde og avlange hos både høstberberis og berberis, mens de er blekrøde hos perleberberis.

Høstberberis har vanligvis grønne blad, men en rekke former med annen bladfarge dyrkes og forekommer også en sjelden gang forvillet, blant annet en form med røde blad som kalles blodberberis 'Atropurpurea'. I naturen er det først og fremst hovedformen med grønne blad som etablerer seg.

Utbredelse

Høstberberis kommer fra Japan.

Høstberberis er kjent fra rundt 100 forekomster i landet nord til Trøndelag. Den

forekommer hyppigst på Østlandet nord til Hedmark: Ringsaker og over til Sør-Trøndelag: Oppdal, og i kyststrøk til Møre og Romsdal: Rauma og Sunndal.

Biologi

Høstberberis er en relativt langlevd busk med seksuell frøformering. Arten har saftige bær som effektivt spres med fugl. Små pattedyr kan også bidra til spredning. Arten er kommet inn som prydbusk i senere år, delvis som en erstatning for berberis (se under bestandsstatus). Frukten blir hengende på lenge utover høsten og delvis vinteren; derav navnet høstberberis. Høstberberis vokser vegetativt ved rotskudd og kan på denne måten spre seg lokalt. Greiner som kommer nær bakken kan rotslå.

Blomstene hos berberis-artene er insekt-pollinerte med et spesielt pollineringsyndrom. De har såkalte "pirrelige pollenbærere"; ved berøring fra et besøkende insekt eller en nysgjerrig og småpervers botaniker bøyer pollentråden seg slik at pollenknappen klapper inn mot eget arr. Insektet (eller botanikeren) blir på denne måten overstrødd med klissete

Høstberberis i blomst.

jordbruket.

Høstberberis er kjent som svært skyggetålende, og den kan danne tette kratt i en lang rekke naturtyper. I naturtyper som har et busksjikt fra før, kan høstberberis fortrenge de hjemlige artene, mens arten kan danne et nytt busksjikt i naturtyper som naturlig mangler dette sjiktet.

Beitedyr unngår den tornete busken, men kan beite ned vegetasjonen rundt. På den måten kan høstberberis (og forsåvidt også de andre berberis-artene) få en konkurransefordel.

Høstberberis er en stor produsent av saftige bær. Arten kan dermed konkurrere med stedege arter om fugler som sprer slike frukter. I en undersøkelse fra USA slås det fast at den effektive spredningen av denne arten er en funksjon av det store antallet fuglespredte frukter. Dette er en for øvrig en karakteristikk som går igjen hos mange invaderende busker.

Fra undersøkelser og kilder i USA rapporteres det at arten kan endre jordbunnsforholdene, blant annet ved å øke jordas pH og påvirke tilgjengeligheten av nitrogen.

Høstberberis er rapportert som "potentially invasive" i nabolandene Danmark og Finland i henhold til databasen NOBANIS (European Network on Invasive Alien Species). Arten er også et problem i USA hvor den ble innført i 1864. Den er rapportert som invaderende i 20 delstater i nordøstlige USA. I USA er for øvrig også berberis flere steder et problem.

pollen.

Bestandsstatus

Høstberberis ble først registrert som forvillet og etablert i norsk natur i 1967 i Vest-Agder: Kristiansand og hadde tilfeldige spredninger fram til 1980. Fra 1980 eksploderte den nærmest og hadde en økning fra 7 til 100 registrerte forekomster på 10 år. Den har fortsatt å øke i omfang siden og er nå påvist nord til Trøndelag. Den kan trolig spre seg ytterligere innenfor sitt nåværende område og også ekspandere nordover til Nordland.

Høstberberis ble mye plantet i hager på 1960-, 1970- og 1980-tallet, og den erstattet tidligere planting av berberis som er mellomvert for en rustsopp (svartrust *Puccinia graminis*) som angriper kornslag og reduserer avlingene. Det ble forbudt å dyrke berberis i 1916, men flere kilder sier at moderne kornsorter er mindre mottagelige for svartrust, og at (vanlig) berberis derfor ikke lenger anses som et særlig problem for

Referanser

Ehrenfeld, JG. 2003. Effects of exotic plant invasions on soil nutrient cycling processes. *Ecosystems* 6: 503-523.

Jonsell, B. (ed.) 2001. Flora Nordica vol. 2. Chenopodiaceae to Fumariaceae: Berberidaceae by Jonsell, L. The Bergius Foundation. The Royal Academy of Sciences, Stockholm.

Lebuhn, G. og Anderson, G.J. 1994. Anther Tripping and Pollen Dispensing in *Berberis thunbergii*. *American Midland Naturalist* 131: 257-265.

Lid, J. og Lid, D.T. 2005. Norsk flora. Ed. R. Elven. Det Norske Samlaget, Oslo. 1230 s.

Silander, J.A. og Klepeis, D.M. 1999. The invasion ecology of Japanese barberry (*Berberis thunbergii*) in the New England landscape. *Biological Invasions* 1: 189-201.

Lenker

Hjelmstad, R. Urtekildens planteleksikon. *Berberis Berberis vulgaris*. http://www.rolv.no/urtemedisin/medisinplanter/berb_vul.htm

D & R Greenway Land Trust. Japanese barberry fact sheet. www.drgreenway.org

NOBANIS - European Network on Invasive Alien Species. www.nobanis.org

PCA - Plant Conservation Alliance's Alien Plant Working Group. 2005. Fact sheet: Japanese Barberry. *Weeds Gone Wild: Alien Plant Invaders of Natural Areas*. <http://www.nps.gov/plants/alien/>

Swearingen, J., Reshetiloff, K., Slattery, B. og Zwicker, S. 2002. *Berberis thunbergii*. *Plant Invaders of Mid-Atlantic Natural Areas*. National Park Service and U.S. Fish & Wildlife Service. <http://www.invasive.org/eastern/midatlantic/beth.html>